

УДК 94(477) “192”

Мозуленко Д. І.

старш. викл. ЗНТУ

СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПІВДНЯ УСРР ДО ПОЛІТИКИ КОРЕНІЗАЦІЇ

Радянський період нашої історії розглядається науковцями передусім скрізь призму різнобічних дій держави, які змінювали ситуацію в країні. Проблема ставлення населення до будь-яких державних заходів не набула в історіографії самостійного характеру. Якщо в дослідженнях інколи зустрічаються приклади ставлення населення до дій держави, то вони мали додаткове та пояснювальне значення для їх характеристики. Таке відношення визначається розумінням авторитарної суті радянської державності, для якої була характерна розвинута система контролю держави над населенням, розумінням слабкості та нерозвинутості недержавного суспільного погляду на розвиток країни. Але впродовж усього періоду свого існування радянська держава, як і інші стійкі державні утворення, простежувала різними засобами ставлення населення до державних заходів, визначаючи рівень незадоволеності або їх підтримки. З іншого боку, можливість прослідкувати ставлення населення надає прекрасну можливість для вивчення етнонаціональної психології різних народів, побачити рівень впливу на них засобів масової інформації, пропаганди, чуток. Усе це надає можливість визначити як окрему наукову проблему питання ставлення населення до даних державних заходів, але при цьому треба розуміти великий рівень суб'єктивності можливого матеріалу для дослідження.

Політика коренізації, як напрямок внутрішньої політики радянської влади, викликала різнобічну реакцію населення. Вона була викликана як діями самої влади, так і тим змістом, який несла ця політика. Політика коренізації в умовах України розподілялася на два напрямки: українізація та коренізація національних меншин (політика щодо національних меншин). Аналіз архівних та опублікованих джерел щодо ставлення населення до обох напрямків політики коренізації показує, що в документах краще простежується ставлення міського населення до політики українізації та ставлення сільського населення до політики коренізації національних меншин. Це викликано наступними причинами:

1. Політика українізації по суті була міським явищем, бо в адміністративному плані українізація проходила в республіканських, губернських та окружних партійних і державних установах; саме тут вона знаходилася під найбільшим контролем центра, що викликало й відображення в партійних, радянських, профспілкових документах та в пресі. Українізація районних та сільських осередків проходила та контролювалася з меншою напругою, бо українські сільські райони швидко та в основному безболісно, переходили на роботу українською мовою, а в районах з компактним проживанням національних меншин, не завжди безболісно, була замінена на національну коренізацію. Є свідчення про конфлікти стосовно проблеми використання тієї чи іншої мови в національних та українських сільрадах, але вони носять в основному вигляд адміністративних повідомлень про перекручення мовної політики, використовувати їх у вигляді джерела про ставлення населення до політики коренізації не дуже обґрунтовано.

2. Елементи політики коренізації щодо національних меншин в міському середовищі знаходили своє відображення в документах та в пресі. Це стосується заходів по обслуговуванню компактної маси представників однієї національної групи у містах. Треба зауважити, що стосовно політики коренізації щодо національних меншин у містах Півдня УСРР свідчення стосуються передусім єврейського населення, бо національної політики щодо росіян в російськомовних містах до 1927 р. (до Першої Всеукраїнської наради щодо роботи серед національних меншин, яка проходила 8 – 11 січня 1927 р.) не було зовсім, а після теж не відзначалася різноманітністю, а представників інших національних груп в містах Півдня було небагато, практична робота серед них проводилася в кращих випадках у таких осередках як Інтернаціональний клуб в Одесі, або не проводилася зовсім. За кількістю повідомлень та публікацій, їх різноманітністю, свідчення про проведення політики коренізації національних меншин в сільській місцевості набагато перебільшують міську складову цієї інформації. Головним напрямком політики коренізації національних меншин була політика утворення національних адміністративних одиниць від національних сільрад до національних районів. Цей напрямок був найбільш помітним, він викликав подекуди багато суперечок та найбільш пропагувався владою. Саме це питання викликало численні прояви різноманітного ставлення населення до цих заходів, які так чи інакше дійшли в документах.

В історіографії питання ставлення населення до політики коренізації не набуло самостійного значення, але його елементи зустрічаються в публікаціях, де вони пояснюють та надають практичного забарвлення теоретичним положенням.